

פרשת וישלח תשס"ח
ענין מות דבורה ורבקה

בראשית פרק כז

(יב) אוּלַי יִמְשְׁנֵי אָבִי וְהֵייתִי בְעֵינָיו כְּמַתְעַתֵּעַ וְהַבֵּאתִי עָלַי קָלְלָה וְלֹא בְרָכָה: (יג) וַתֹּאמֶר לוֹ אִמּוֹ עָלַי קָלְלֶנְךָ בְּנִי אֲךָ שְׁמַע בְּקִלְי וְלֶךְ קַח לִי: (מה) עַד שׁוּב אִף אֲחִיד מִמֶּנּוּ וְשָׂכַח אֶת אֲשֶׁר עָשִׂיתָ לוֹ וְשָׁלַחְתִּי וְלִקְחֶתִינִי מִשָּׁם לָמָּה אֲשַׁפֵּל גַּם שְׂנִיכֶם יוֹם אֶחָד:

בראשית פרק לה

(א) וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים אֶל יַעֲקֹב קוּם עֲלֵה בֵּית אֵל וְשֹׁב שָׁם וַעֲשֵׂה שָׁם מִזְבֵּחַ לְאֵל הַנִּרְאָה אֲלֶיךָ בְּבִרְחֶךָ מִפְּנֵי עֲשׂוֹ אֲחִיד: (ב) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֵל בֵּיתוֹ וְאָל כָּל אֲשֶׁר עָמוּ הִסְרוּ אֶת אֱלֹהֵי הַנֶּכֶר אֲשֶׁר בְּתֹכְכֶם וְהִטְהָרוּ וְהַחֲלִיפוּ שְׂמֹלֹתֵיכֶם: (ג) וַנְּקוּמָה וְנַעֲלֵה בֵּית אֵל וְאֶעֱשֶׂה שָׁם מִזְבֵּחַ לְאֵל הַעֲנָה אֲתִי בַיּוֹם צָרְתִי וַיְהִי עֲמַדֵי בְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר הִלְכְּתִי: (ד) וַיִּתְּנוּ אֶל יַעֲקֹב אֶת כָּל אֱלֹהֵי הַנֶּכֶר אֲשֶׁר בְּיָדָם וְאֶת הַנְּזָמִים אֲשֶׁר בְּאֲזִנֵיהֶם וַיִּטְמְנוּ אֹתָם יַעֲקֹב תַּחַת הָאֲלֵה אֲשֶׁר עִם שָׂכָם: (ה) וַיִּסְעוּ וַיְהִי חַתַּת אֱלֹקִים עַל הָעָרִים אֲשֶׁר סָבִיבֵתֵיהֶם וְלֹא רָדְפוּ אַחֲרַי בְּנֵי יַעֲקֹב: (ו) וַיָּבֵא יַעֲקֹב לוּזָה אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ כְּנַעַן הוּא בֵּית אֵל הוּא וְכָל הָעָם אֲשֶׁר עָמוּ: (ז) וַיָּבֹן שָׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא לְמָקוֹם אֵל בֵּית אֵל כִּי שָׁם נִגְלוּ אֱלֹהֵי הָאֱלֹקִים בְּבִרְחוֹ מִפְּנֵי אָחִיו: (ח) וַתִּמָּת דְּבָרָה מִיַּנְקוֹת רַבֶּקָה וַתִּקָּבֵר מִתַּחַת לְבֵית אֵל תַּחַת הָאֲלוֹן וַיִּקְרָא שְׁמוֹ אֲלוֹן בְּכוֹת:

רמב"ן (שם)

(כט) ויקברו אותו עשו ויעקב בניו. אבל יתכן לומר שלא היה לה כבוד במיתתה, כי יעקב איננו שם, ועשו שונא אותה ולא יבא שמה, ויצחק כהו עיניו ואיננו יוצא מביתו, ולכן לא רצה הכתוב להזכיר שיקברוה בני חת: וכענין הזה מצאתי (באלה הדברים רבה בפרשה כי תצא למלחמה) [תנחומא תצא ד], אמרו אותה מוצא כשמתה רבקה אמרין מאן יפוק קמא, אברהם מת, יצחק יושב בבית ועיניו כהות, יעקב הלך לו לפדן ארם, יפוק עשו רשיעא קמא ויימרון ברייתא ליטין בזיא דהא כדן ינקין, מה עשו הוציאו מטתה בלילה. אמר רבי יוסי בר חנינה, לפי שהוציאו מטתה בלילה לא פרשו הכתובים מיתתה אלא מן הצד, הדא הוא דכתיב ויקרא שמו אלון בכות, שתי בכיות. הדא הוא דכתיב וירא אלקים אל יעקב ויברך אותו, מה ברכו, ברכת אבליים ברכו, עד כאן. והנה בעבור שהיה עשו יחידי בקבורתה פחדו מן הקללה ולא ראו שיהיה לה לכבוד, וזה ענין הרמז: והיתה דבורה עם יעקב, כי אחרי שבאה עם רבקה שבה לארצה, ועתה תבא עם יעקב לראות גברתה. או נתעסקה בגדול בני יעקב לכבוד רבקה ולאהבתה והיתה בביתו. ויתכן שאינה היא המינקת שנאמר בה (לעיל כד נט) וישלחו את רבקה אחותם ואת מינקתה, אבל היתה מינקת אחרת שנשארה בבית לבן ובתואל, ועתה יביא אותה יעקב עמו לכלכל את שיבתה לכבוד אמו, כי כן דרך הנכבדים להיות להם מיניקות רבות, כי רחוק הוא שתהיה הזקנה השליח שתשלח אמו ליעקב כדברי רבי משה הדרשן:

(ח) ותמת דבורה מינקת רבקה – לא ידעתי למה נכנס הפסוק הזה בין "ויקרא למקום אל בית אל", ובין "וירא אלקים אל יעקב עוד" והפסיק בענין אחר שהיה בבת אחת ובמקום אחד, כי יעקב בבאו לוזה היא בית אל, בנה מזבח וקרא למקום אל בית אל, ונראה לו האלקים שם ויברך אותו, ולמה הושם הכתוב הזה בתוך ענין אחד: והקרוב מה שאמרו רבותינו (ב"ר פא ה) שירמוז למיתת רבקה, ולכן קרא שם המקום ההוא אלון בכות, כי אין בכי ואנקה על המינקת הזקנה שיקרא שם המקום עליו. אבל יעקב בכה והתאבל על אמו הצדקת אשר אהבתהו, ושלחה אותו שם ולא זכתה לראותו בשובו, ולכן נגלה אליו האלקים וברך אותו לנחמו כאשר עשה ליצחק אביו אחרי מות אברהם (לעיל כה יא). ובשניהם אמרו חכמים (סוטה יד א) ברכת אבליים ברכו. וסיוע לזה מה שאמור למטה (פסוק כז) ויבא יעקב אל יצחק אביו ממרא קרית הארבע, ואלו היתה רבקה שם היה מזכיר "אל אביו ואל אמו", כי היא השולחת אותו שם והגורמת לו כל הטובה, ויצחק בעצתה צוה אותו ללכת שם: וכתב רש"י ולפי שהעלימו את יום מותה שלא יקללו אותה הבריות, כרס שיצא ממנה עשו, אף הכתוב לא פרסמה. ומדרש חכמים הוא (פסדר"כ זכור ד /פסיקתא רבתי/). והנה גם מיתת לאה לא יזכיר. אבל הכוונה להם מפני שהזכיר המיתה ברמוז, ותלה הדבר במינקתה, וכיון שדבר בה למה הסתיר הענין ולא גלהו. וטעם הקללה אינו מחזור, שהרי הזכירו במיתת יצחק (להלן פסוק

בראשית פרק מד

(כ) וְנֹאמַר אֶל אֲדֹנָי יְשׁוּ לָנוּ אֵב זָקֵן וְיִלְדוּ זָקִימִים קָטָן וְאָחִיו מֵת וְיִנְתֵּר הוּא לְבָדוֹ לְאִמּוֹ וְאָבִיו אֶהְיֶה:

מדרש אגדה (בובר) בראשית פרק לה

[ח] מינקת רבקה. אמה של רבקה: אלון. לשון יוני, עד שהוא משמר אבלה של דבורה באתה להם בשורת אמו, הדא הוא דכתיב וירא אלקים אל יעקב וגוי ויברך אותו, ומה ברכה בירכו, זו ברכת אבליים. ומפני מה לא נאמרה מיתת רבקה, לפי שבנה עשו, וגם נקברה בלילה מפני עשו, שלא יאמרו כן וכך תבא על הבטן שנוצר בו איש כזה, ומה בקשה דבורה אצל יעקב, אלא בשעה שאמרה לו רבקה ושלחתי ולקחתיך משם (בראשית כ"ז מ"ה), לא היה רוצה יעקב לזוז מאת לבן, מה עשתה רבקה שגרה דבורה אצל יעקב להביאו [אירעה לה אסון בדרך ומתה בבית אל].

**Rabbi Brovender's Shiur is sponsored by
Dr. Bernard & Robin Cohen, Milwaukee**

Visit www.atid.org/shiur for audio recordings, Podcasts,
or to sign-up to receive sources in advance.

Visit www.WebYeshiva.org to sign up for the free 14-day trial of Rabbi
Brovender's fully interactive, online Yeshiva.